

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ҲУҚУҚИМИЗ КАФОЛАТИ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَمَرَ عِبَادَهُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ، وَنَهَى عَنِ الْبَغْيِ وَالظُّلْمِ وَالْعُدْوَانِ، وَالصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ عَلَيَّ نَبِيِّنَا
مُحَمَّدَ الَّذِي نَشَرَ الْعَدْلَ وَالْأَمَانَ، وَحَفِظَ كَرَامَةَ الْإِنْسَانِ، وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ الْكِرَامِ، أَمَّا بَعْدُ

Мухтарам азизлар! Маълумки, мухтарам Юртбошимиз бевосита ташаббуслари билан Қорақалпоғистон Республикасида “Имом Эшон Мухаммад” жоме масжиди реконструкция қилиниб, халқимиз ихтиёрига топширилиши, Хоразм вилоятининг Урганч шаҳридаги “Охун бобо” масжидини қайта қурилиши, Қашқадарё вилоятининг Қарши туманидаги “Абу Муин Насафий” мажмуасини тубдан яхшиланиши, Сурхондарё вилоятида Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, Самарқанд вилоятида Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази, Бухоро вилоятида “Мир Араб” Олий мадрасасининг очилиши, Тошкент шаҳрида Ўзбекистондаги ислом цивилизацияси марказини ҳамда Ўзбекистон халқаро ислом академиясини ташкил этилиши, Қуръони карим мусобақасини юқори даражада ўтказилгани, турли диний мавзулардаги адабиётлар етарли даражада етказиб берилганлиги, албатта бу – диний соҳада олиб борилаётган ислохотларнинг амалий ифодаси ҳисобланади.

Алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, сўнги йилларда умра зиёрати фақат баҳор фасли ва Рамазон мавсумида ташкил этилган бўлса, фуқароларимизнинг виждон эркинлиги ва диний эътиқодга бўлган конституциявий ҳуқуқларини тўлиқ таъминлаш мақсадида жорий йилдан умра сафарини йил давомида амалга ошириш белгиланди. Ҳозирги кунда мазкур топшириқ ижроси тўлиқ таъминланиб, уч мингга яқин зиёратчиларимиз ҳозирги кунга қадар умра амалларини бажариб, мамлакатимизга қайтиб келдилар.

Зиёратчиларимиз учун барча шарт-шароитлар тўлиқ яратилган бўлиб, Мадина шаҳрида беш юлдузли “Пулман Замзам” меҳмонхонаси, Макка шаҳрида эса тўрт юлдузли “Абраж ал-Кисва” меҳмонхоналари хизмат кўрсатмоқда.

Эътироф этишимиз лозимки, мазкур ислохотлар ҳуқуқимиз кафолатлангани ва эркинлигимиз тўлиқ таъминланаётганлигидан далолатдир.

Бу ютуқларимизнинг барчаси юртимизда ҳукм сураётган тинчлик ва хотиржамлик сабаблидир. Бунда, албатта, юртимизда қабул қилинган халқаро меъёрларга жавоб берадиган Бош Қомусимизнинг ўрни беқиёс.

Мухтарам жамоат! Бош Қомусимизда келтирилган қонун-қоидаларга бўйсуниб, жамият фаровонлиги учун меҳнат қилиш, унинг тинчлиги ва

хавфсизлигини сақлашдан бўйин товламаслик – давлатнинг жамият олдидаги ҳақларидан саналади. Аллоҳ таоло Ўзининг Каломида шундай марҳамат қилади:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ

яъни: “Эй, имон келтирганлар! Аллоҳга итоат этингиз, Пайғамбарга ва ўзларингиздан (бўлмиш) бошлиқларга итоат этингиз! ...” (Нисо сураси, 59-оят).

Ушбу оятдан Аллоҳ ва Унинг Расулининг буйруқларига итоат қилиш билан бирга мусулмонлар ўзларидан бўлган дин ва давлат бошлиқларига ҳам итоат қилишнинг вожиблиги маълум бўлади. Модомики раҳбар ёки оналар гуноҳ ишларга буюрмас эканлар, уларга итоат этиш шаръан вожибдир (*Имом Таҳовийнинг “Ақоид”ига қаралсин*).

Асосий қомусимизнинг муҳим бўлган бандларида Аллоҳ таоло томонидан берилган улуғ неъмат – инсоннинг ҳаёти дахлсизлиги ва виждон эркинлиги ҳуқуқи ҳақида таъкидланади. Шунингдек, ислом динида оила ва никоҳга катта эътибор қаратилиб, жамиятнинг маънавий ҳолатини яхшилашнинг асосий омили оила дея эътироф этилган бўлиб, қонунимизда ҳам бу борада оила жамиятнинг асосий бўғини экани, жамият ва давлат муҳофазасида бўлиш ҳуқуқига эга экани белгиланган.

Ислом дини кўрсатмаларида ҳам инсонларнинг миллати, иркига қараб ажратиш қораланади. Бу хусусда Аллоҳ таоло қўйидагича марҳамат қилади:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ

أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ

яъни: “Эй инсонлар! Дарҳақиқат, Биз сизларни бир эркак (Одам) ва бир аёл (Хавво)дан яратдик ҳамда бир-бирларингиз билан танишишларингиз учун сизларни (турли-туман) халқлар ва қабила (элат)лар қилиб қўйдик. Албатта, Аллоҳ наздида мукаррамроғингиз такводорингиздир. Албатта, Аллоҳ билувчи ва хабардор зотдир” (Ҳужурот сураси, 13-оят).

Жамиятдаги инсонларнинг ўзаро ҳақ-ҳуқуқ ва мажбуриятларни астойдил адо этиб, жорий қонун-қоидаларга риоя қилиб яшаши ижтимоий адолат қарор топишида муҳим ўрин тутаети. Ҳар бир шахс яшаш ҳуқуқига эга эканлиги Қуръони каримнинг кўплаб оятларида баён этилган. Жумладан,

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

яъни: “Аллоҳ тақиқлаган жонни ноҳақ қатл қилманг!” (Анъом сураси, 151-оят). Демак, ҳеч кимса бошқани яшаш ҳуқуқидан ноҳақ маҳрум этиши мумкин эмас. Шунингдек, таълим олиш, меҳнат қилиш, даволаниш, эътиқод, мулкка эгалик ҳуқуқлари ҳам динимизда ҳамма учун бирдек кафолатланган. Бош Қомусимизда ҳам айнан мана шу ҳуқуқлар алоҳида моддалар билан кафолатлаб қўйилган.

Динимизда, шунингдек, ҳар бир киши зиммасида ўзи яшаб турган жамият, ундаги одамлар ва ватани олдида бурч, мажбуриятлари борлиги ҳам баён этилган. Қуръони каримда айтилади:

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِالْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ

яъни: “Аллоҳга ибодат қилинг ва Унга ҳеч нарсани шерик қилманг! Ота-оналарга эса яхшилик қилинг! Шунингдек, қариндошлар, етимлар, мискинлар, қариндош кўшни-ю бегона кўшни, ёнингиздаги хамроҳингиз, йўловчи (мусофир)га ва кўл остингиздаги (қарам)ларга ҳам (яхшилик қилинг)!...” (Нисо сураси, 39-оят).

Ўзбекистонда миллатлараро тинч-тотувлик, турли дин вакиллари ўртасида яхши муносабатлар, бағрикенглик ҳукм сураётган оқилона сиёсат – асосий қонуниimiz инсонпарварлик, адолат тамойиллари асосида ишлаб чиқилганини исботидир.

Мухтарам жамоат! Мамлакатимиз халқи мураккаб тарихий жараёни бошдан кечирди. Барча қийинчилик, жабр-зулм ва адолатсизликларга қарамай, буюк аждодларининг муносиб авлодлари, жаҳонга доврўғи кетган машҳур алломаларнинг қонуний ворислари эканини ҳар томонлама исботлади. Аллоҳнинг лутфу қарамии ила азиз ва муқаддас истиклолга эришди. Халқимиз нурли келажак сари катта ишонч билан қарамокда ва улўғ орзуларига етмокда.

Мустақил она диёримизда яшовчи барча халқлар томонидан яқдиллик билан қабул қилинган Асосий Қонуниimizда инсон ҳуқуқлари, бурч ва вазифалари каби виждон эркинлиги ҳам алоҳида белгилаб қўйилган.

Қуйидаги оятлар инсоннинг кадр-қиммати нақадар юқори эканлиги, ҳар бир шахснинг ҳақ-ҳуқуқлари Аллоҳ томонидан даҳлсиз қилиб белгилангани ва қафолатланганини таъкидлайди:

 ... لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ

яъни: “Динда мажбурлаш йўқ, тўғри йўл янглиш йўлдан ажрим бўлди...” (Бақара сураси, 256-оят).

Демак, ҳар бир шахс ўз виждони ва эътиқодидан келиб чиққан ҳолда бирор динни ўз ихтиёри билан танлаши, бунда ҳеч қандай зўравонлик бўлмаслиги лозим.

Бу ҳам Конституциямизда ўз аксини топган: “**Ҳамма учун виждон эркинлиги қафолатланади. Ҳар бир инсон хоҳлаган динига эътиқод қилиш ҳуқуқига эга. Диний қарашларни мажбуран сингдиришга йўл қўйилмайди**” (31-модда).

Бундан ташқари, ислом дини азалдан оила ва никоҳга катта эътибор қаратиб келган. Насл-насабни сақлаш, жамиятнинг маънавий ҳолатини яхшилашнинг асосий омили оила дея эътироф этилган.

Конституциянинг 63-моддасида ҳам оилага алоҳида тўхталиб ўтилади: “**Оила – жамиятнинг асосий бўғинидир ҳамда жамият ва давлат муҳофазасида бўлиш ҳуқуқига эга**”.

Шунингдек, шариатимизда ота-онанинг фарзанди олдида учта бурчи борлиги айтилади. Чиройли исм қўйиш, гўзал хулқ-атворли этиб тарбиялаш ва вояга етгач, агар ўғил бола бўлса, солиҳа қизга уйлантириш, қиз бўлса – имон-эътиқодли мусулмонга турмушга беришдир. Бу борада ҳам ислом динимизнинг қарашларига Асосий Қомусимиз ҳамоҳанг.

“Ота-оналар ўз фарзандларини вояга етгунларига қадар боқиш ва тарбиялашга мажбурдирлар” (64-модда).

Қуръони каримда шундай дейилади:

яъни: “...Уларни меъёрида озиқлантириш ва кийинтириш отанинг зиммасидадир...” (Бақара сураси, 233-оят).

Ана шундай ҳамоҳанглик Конституциянинг деярли барча моддаларида сезилиб туради. Унда Ўзбекистон ҳудудида яшовчи ҳар бир фуқаронинг манфаатлари, ҳуқуқ ва бурчлари қонун асосида белгилаб қўйилган. Асосий Қонуниimiz Ўзбекистон фуқаросининг миллати, ирқи ва динидан қатъи назар тенг ҳуқуқли деб билади.

Муҳтарам жамоат! Хулоса қилиб айтганда, кишилик жамиятида қонунларнинг аҳамияти жуда ҳам катта. Дарҳақиқат, адолатли қонунлар халқ фаровонлиги ҳамда дунё ва охираат ободлигининг асосидир. Демак, муқаддас Ислом динимиз қонун-қоидаларига риоя қилиш билан бирга давлатимиз қонунларида қайд этилган инсонпарварлик ғояларига ҳам риоя қилишимиз зарур бўлади.

Илова: Муҳтарам жамоат! Мавъизамиз давомида баъзи **оилавий муносабатлар** ҳақида суҳбатлашамиз.

Аёлларга гўзал муомала қилиш динимизда буюрилган амаллардандир. Бу ҳақда Аллоҳ таоло Қуръони каримда шундай марҳамат қилган:

وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا...

яъни: ...Улар (аёллар) билан тотув турмуш кечирингиз. Агар уларни ёмон кўрсаларингиз, (билиб қўйингки) балким сизлар ёмон кўрган нарсада Аллоҳ (сизлар учун) кўпгина яхшилик пайдо қилиши мумкин (Нисо сураси, 19-оят).

Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васаллам аҳли оилага гўзал муомалада бўлиш кишининг имони комил эканини намоён этадиган, инсонийлигини кўрсатадиган мезон дея уқтириб, шундай деганлар:

أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِنِسَائِهِمْ

яъни: “*Мўминларнинг имони комилроғи – хулқи гўзалроғидир. Сизларнинг яхшиларингиз – ўз аёлларига яхши бўлганларидир*” (Имом Термизий ривояти).

Демак, шариатимизнинг мезонига кўра, киши ошна-оғайниси, ҳамкасблари, раҳбар-хўжайинлари, қариндош-уруғи, маҳалла-қўйи ҳамда ота-онаси билан яхши муносабатда бўлишининг ўзи билан энг яхши инсон бўла олмас экан, балки ўз аҳлига яхши бўлган киши одамларнинг энг яхшиси ҳисобланар экан. Ҳақиқатан ҳам киши кўл остидаги, ўзидан қуйи, заиф одамларга, ўзига қарам бўлганларга бўлган муносабат унинг ҳақиқий ахлоқини намоён қилади. Шунинг учун Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам ўз аҳли оиласига яхши бўлган кишини “одамларнинг энг яхшиси” демоқдалар.

БМТ маълумотларига кўра, ўтган йили дунё бўйича 87 мингга яқин хотин-қиз ўлдирилган. Улардан 50 минг нафари уйдаги зўравонлик қурбони бўлган. Маълумотларга кўра, дунёда уй зўравонлиги сони ошган. Хусусан, 2017 йилда яқинлари ёки қариндошлари зўравонлиги оқибатида ҳаётдан кўз юмган аёллар сони 58 фоизни ташкил этди.

Албатта, бу ҳолатлар динимиз томонидан қаттиқ қораланади. Лекин, афсуски, мазкур мудҳиш ҳодисалар мусулмонлар истиқомат қиладиган ҳудудларда ҳам кузатилган.

Маълумки, киши ўз никоҳидаги аёлига яхши муомалада бўлишидан ташқари, унинг емоқ-ичмоғи, кийим-кечаги ва турар-жойи билан таъминлаши

эрлик вазифасидан ҳисобланади. Бу ҳақда Аллоҳ таоло Бақара сурасида бундай дейди:

...وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ

яъни: “У(она)ларни маъруф ила едириб, кийинтириш отанинг зиммасидадир” (Бақара сураси, 233-оят).

Пайғамбаримиз саллаллоҳу алайҳи васаллам аёлларнинг нафақаларига бефарқ бўлмасликка ундаб, уларга берилган ҳар бир лукмада савоб борлигини биз умматларга билдирганлар:

إِذَا أَنْفَقَ الرَّجُلُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةً يَحْتَسِبُهَا فِيهِ لَهَا صَدَقَةٌ (مَتَّفَقٌ عَلَيْهِ).

яъни: “**Киши ўзининг аҳли аёлига савоб умидида нафақа қилса, бу унинг учун садақадир**” (Муттафақун алайх).

Афсуски, ҳозирги кунда баъзи эрлар ўз зиммасидаги вазифаларини унутиб, ўз зиммасида бўлган нафақаи рўзғорга бепарволик қилмоқда. Натижада аёллар турли йўллар орқали ўзининг нозик хилқатига муносиб бўлмаган касблар билан машғул бўлиши, ҳатто мардикор бозорига чиқиб, пул топиш ҳолатлари учрамоқда. Бундан ачинарлиси – баъзи аёллар чет элларга бориб, қанчадан-қанча машаққатларни бошидан ўтказиб, динимиз ва ўзбекчилигимизга тўғри келмайдиган йўллар билан пул топишга уринмоқда.

Очиғини айтганда, ҳозирги баъзи одамлар оилавий тутумда, эр-хотин муносабатларида, муомала ва юриш-туришда ота-боболаримиз тутган йўлга, миллий ва диний қадриятларимизга зид бўлган йўлни тутмоқдалар. Қаердаги шариатимиз ва миллийлигимизга зид бўлган оилавий муносабатларни ўзларига намуна қилиб, турли муаммоларга дуч келмоқдалар. Аслида эса мусулмон киши учун Расулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг оилавий муносабатлари ва тутган йўллари ҳар тарафлама етарли намунадир! Унда севги-муҳаббат, меҳроқибат, ахлоқ-одоб, таълим-тарбия ва барча гўзал хислатлар ўз ифодасини топгандир.

Аллоҳ таоло халқимиз ҳаётини бундан ҳам фаровон айласин! Юртимизни турли хилдаги самовий ва арозий офату балолардан ҳифзу химоясида сақлаб, барчамизни Ўзи рози бўладиган амаллар билан яшаб ўтмоғимизга муяссар қилсин! Омин!

Муҳтарам имом-домла! Ушбу мавзунини ёритишда Имом Насафийнинг “Мадорикут-танзил” ва Абу Лайс Самарқандийнинг “Баҳрул-улум” номли тафсиллари ҳамда ундан бошқа мўътабар манбаларга мурожаат қилган ҳолда атрофлича баён қилиб беришингиз сўралади.